

Кафедра економічного проектування та маркетингу

Схвалено:

На засіданні кафедри економічного проектування та маркетингу

Протокол № 10 від 28 травня 2024 р.

Завідувач кафедри

Валентин
ГНОСВИЙ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІКРОЕКОНОМІКА»

Спеціальності: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітнього рівня: перший (бакалаврський) рівень

Освітньої програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціалізація: _____

Укладач силабусу навчальної дисципліни:

Сідненко Марина Вікторівна – старший викладач кафедри економічного проектування та маркетингу

.

Викладач:

Сідненко Марина Вікторівна – старший викладач кафедри економічного проектування та маркетингу

.

Силабус розглянуто на засіданні кафедри економічного проектування та маркетингу

Протокол № 10 від 28 травня 2024 р.

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Мікроекономіка
Шифр та назва спеціальності	072 Фінанси, банківська справа та страхування
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	4 кредити / 120 год Лекції: 34 Практичні заняття: 18 Самостійна робота студентів: 68
Терміни вивчення дисципліни	1 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	III семестр - Іспит
Сторінка дисципліни на сайті	

2. Загальна інформація про викладача. Контактна інформація

Сідненко Марина Вікторівна	
Науковий ступінь	
Вчене звання	
Посада	старший викладач кафедри економічного проектування та маркетингу
Контактна інформація викладача:	
E-mail	sidnenko@ki-maup.com.ua
Контактний тел.:	+380963967911
Телефон кафедри	
Портфоліо викладача	

3. Анотація курсу

Вивчення навчальної дисципліни «Мікроекономіка» є обов'язковою складовою більшості економічних та управлінських освітніх програм, оскільки воно формує базові знання про поведінку окремих економічних суб'єктів (домогосподарств, фірм), ринкові механізми та прийняття рішень, що є фундаментом для розуміння більш складних економічних процесів та взаємозв'язків у суспільстві.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є поведінка економічних суб'єктів і механізм прийняття рішень за обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Метою курсу є надання студентам знань та навичок з економічної теорії на мікрорівні, зосереджуючись на поведінці окремих економічних агентів (домогосподарств, фірм, споживачів) та механізмах ринкової рівноваги, формуючи ринково-орієнтований світогляд та забезпечуючи ефективний аналіз розподілу ресурсів.

Пререквізити:

Вивчення дисципліни «Мікроекономіка» базується на знаннях з основних економічних дисциплін, таких як «Економічна теорія» та «Статистика».

Постреквізити:

Знання та вміння, отримані в процесі вивчення курсу, є основою для успішного опанування таких дисциплін: «Економіка підприємства», «Макроекономіка» та «Економічна інформатика».

4. Програмні компетентності та результати навчання

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування».

Загальні компетентності	ЗК 08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
Спеціальні компетентності	СК 01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
	СК 02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
Результати навчання	ПР 01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.
	ПР 02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.
	ПР 10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

5. Зміст навчальної дисципліни та розподіл бюджету часу

Модуль 1. Загальна теорія поведінки споживача та виробника Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Мікроекономіка в системі економічних наук. Історичний процес виникнення і розвитку мікроекономіки як розділу економічної теорії. Функції мікроекономіки. Позитивний та нормативний аналіз. Методологія мікроекономіки. Економічні моделі. Граничний та функціональний аналіз. Мікросистема як об'єкт мікроекономічних досліджень. Суб'єкти мікроекономіки. Кругообіг товарів і грошей.

Тема 2. Теорія споживацького вибору

Споживацькі переваги. Фактори споживацького вибору. Допущення при побудові моделі споживацького вибору. Функція корисності та крива байдужості. Карта кривих байдужості та її властивості. Гранична норма заміщення товарів. Гранична корисність. Бюджетні обмеження споживача. Лінія бюджетних обмежень. Рівновага споживача. Еквімаржинальний принцип. Блага та антиблага.

Тема 3. Моделювання поведінки споживача на ринку товарів

Криві „доход-споживання”. Лінія розширеного бюджетного обмеження. Криві „доход-споживання” для різних груп товарів. Криві Енгеля. Закони Енгеля. Криві „ціна-споживання”. Виведення кривої індивідуального попиту. Ефект доходу та ефект заміщення. Парадокс Гіффена.

Тема 4. Ринковий попит і його еластичність

Ринковий попит та виведення його кривої. Фактори ринкового попиту. Еластичність попиту за ціною. Розрахунок еластичності попиту за ціною для окремої точки на кривій. Формула відстаней. Нецінова еластичність попиту. Виграш споживача.

Тема 5. Теорія виробництва

Виробництво та його фактори. Виробнича функція. Короткотерміновий та довготерміновий періоди. Виробнича сітка та ізокванта. Карта ізоквант та її властивості. Показники результатів виробництва: сукупний, середній та граничний продукт змінного фактора. Графічне зображення результатів виробництва. Закон спадаючої граничної продуктивності. Заміщення факторів виробництва. Гранична норма технологічного заміщення. Ефект масштабу виробництва.

Тема 6. Витрати і випуск

Витрати виробництва. Теорія альтернативних витрат. Внутрішні та зовнішні витрати. Нормальний прибуток. Бухгалтерський та економічний прибуток. Функція витрат. Ізокоста. Рівновага виробника. Принцип найменших витрат. Витрати у короткостроковому періоді. Постійні та змінні витрати. Криві сукупних, середніх та граничних витрат. Витрати у довгостроковому періоді.

Модуль 2. Поведінка економічних суб'єктів на ринку товарів та ресурсів **Тема 7. Ринок досконалої конкуренції**

Ознаки та умови досконалої конкуренції. Показники, що характеризують доходи фірми: валовий, середній та граничний дохід. Максимізація прибутку у короткостроковому періоді. Правило визначення обсягів виробництва. Максимізація прибутку у довгостроковому періоді. Чиста конкуренція та ефективність.

Тема 8. Монопольний ринок

Основні риси чистої монополії. Визначення ціни та обсягів виробництва монополістом. Відмінності попиту для конкурентної фірми та чистого монополіста. Максимізація економічного прибутку чистим монополістом у короткотерміновому та довготерміновому періоді. Цінова поведінка чистого монополіста. Економічні наслідки монополізму.

Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції

Монополістична конкуренція та її основні риси. Диференціація товару. Визначення ціни та обсягів виробництва при монополістичній конкуренції. Максимізація прибутку та мінімізація збитків фірми на ринку монополістичної конкуренції. Рівновага фірми у довготерміновому періоді. Монополістична конкуренція та ефективність. Нецінова конкуренція.

Тема 10. Олігополістичний ринок

Ознаки олігополістичного ринку. Показники ступеня концентрації виробництва. Варіанти поведінки олігополіста у галузі ціноутворення: ламана крива попиту, таємний зговір, лідерство в цінах, „витрати плюс”. Оцінка економічної ефективності олігополістичного ринку.

Тема 11. Утворення похідного попиту

Теорія граничної продуктивності та попит на ресурси. Граничний продукт у грошовому вираженні та граничні витрати на ресурс. Зміни у попиті на ресурс. Еластичність попиту на ресурс та її фактори. Ефект заміщення та ефект обсягу. Оптимальне співвідношення ресурсів. Правило мінімізації витрат та правило максимізації прибутку.

Тема 12. Ціноутворення на ринку ресурсів

Визначення заробітної плати. Формування заробітної плати на ринку монополії. Вплив профспілок на механізм формування заробітної плати. Замкнутий та відкритий тред-юніонізм. Двостороння монополія на ринку праці. Інвестиції у людський капітал. Економічна рента. Механізм формування ренти. Позичковий відсоток як ціна капіталу. Номінальна та реальна ставка позичкового відсотка. Підприємницький дохід та економічний прибуток.

Тема 13. Аналіз загальної рівноваги та ефективність

Аналіз часткової та загальної рівноваги. Ефект зворотного зв'язку. Діаграма Еджворта. Ефективність виробництва. Крива ефективності використання ресурсів. Крива виробничих можливостей. Обмін та ефективність розподілу. Оптимальний розподіл ресурсів за Парето. Крива споживацьких можливостей.

Таблиця бюджету навчального часу (год)

Тема / завдання	Бюджет навчального часу		
	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Самостійна робота студента
Модуль 1			
Тема 1	2	1	2
Тема 2	4	2	3
Тема 3	4	2	3
Тема 4	2	1	3
Тема 5	4	2	3
Тема 6	4	2	3
Підсумковий модульний контроль			
Модуль 2			
Тема 7	2	1	3
Тема 8	2	1	3
Тема 9	2	1	3
Тема 10	2	1	3
Тема 11	2	1	3
Тема 12	2	1	3
Тема 13	2	2	3
Підсумковий модульний контроль			
ІНДЗ			30
Всього:	34	18	68

Умовні позначення: ІНДЗ – індивідуальні навчально-дослідні завдання.

6. Методи навчання та система оцінювання

Методи навчання поєднують загальні освітні підходи (лекції, семінари, самостійна робота) із специфічними, як-от теорія та практика розв'язання задач, моделювання, графічні методи, аналіз кейсів (ситуацій), які допомагають зрозуміти поведінку споживачів і фірм, механізми ринку та ціноутворення. Основні методи включають аналітичні (математичне моделювання), графічні, а також практичні (розв'язання задач) та прикладні (аналіз реальних ситуацій), доповнені тестуванням та контролем знань.

Лекційні та практичні заняття проводяться в аудиторіях Інституту та/або з використанням технологій дистанційного навчання на платформі Zoom за допомогою поєднання різних форм та методів навчання.

Відвідування практичних занять є обов'язковим. Робота на практичних заняттях передбачає опрацювання лекційного матеріалу з поєднанням таких форм і методів навчання, як дискусія, публічний виступ, тестування, кейс-завдання тощо.

Відпрацювання пропущених практичних занять відбувається в індивідуальному порядку під час консультацій (в очному режимі або в режимі on-line на платформі Zoom).

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ) мають за мету сформувати у студентів навички досліджень і розрахунків щодо функціонування ринкового механізму, формування попиту і пропозиції, оптимального вибору споживача та виробника; принципів раціональної поведінки економічних мікросистем у ринкових умовах.

Тему ІНДЗ студенти обирають довільно на початку вивчення дисципліни, виконують її у позааудиторний час, а результати презентують – під час вивчення відповідної теми курсу у формі доповіді з презентацією.

Тема ІНДЗ

1. Економічні експерименти та їх види.
2. Павутиноподібна модель ринкової рівноваги.
3. Практичне застосування теорії еластичності.
4. Маржинальна революція і дослідження поведінки споживача.
5. Типи і моделі ринкового господарства.
6. Модель аукціоніста (Л. Вальрас).
7. Функція корисності Р. Стоуна.
8. Криві Енгеля та їх практичне значення
9. Функції Торнквіста та їх практичне значення..
10. Ефект доходу та ефект заміщення за Дж. Хіксом та С. Слуцьким.
11. Фактори, що впливають на еластичність попиту.
12. Соціальні ефекти, що впливають на індивідуальний попит (ефект моди, ефект сноба, ефект Веблена).
13. Концепція споживчого надлишку.
14. Типи ізоквант: лінійна, леонтьєвська, ломана, неперервна.
15. Виробнича функція Кобба-Дугласа.
16. Ефективність за Парето.
17. Варіанти конфігурації кривої середніх витрат.
18. Крива ринкової пропозиції у короткотерміновому періоді.
19. Основні види цінової дискримінації.
20. Регулювання діяльності монополій.
21. Моделі рівноваги Чемберліна та Гутенберга для монополістичного конкурента.
22. Моделі дуополії Ж. Бертрана та А. Курно.
23. Критерії сумісних дій фірм-олігополістів В. Феллнера.
24. Галузевий попит на ресурс.
25. Теореми Коуза.

Система оцінювання та вимоги

ІНДЗ оцінюється у 15 балів за наступними критеріями:

15 балів – чіткість і послідовність викладення матеріалу у формі презентації, в повному обсязі володіє матеріалом та активно відповідає на питання учасників обговорення.

10 балів – порушена логічна послідовність представлення матеріалу презентації, частково володіє інформацією, участі у дискусії не бере, відповісти на питання без допомоги викладача не може. 5 балів – студент виконав ІНДЗ без презентації, участі у дискусії не бере, відповісти на питання не може.

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених політикою оцінювання.

Тестування проводиться в формі онлайн-тестування в синхронному або асинхронному режимах.

Модульний контроль. Модульна контрольна робота з навчального курсу проводиться на останньому занятті модуля у вигляді тестування.

Самостійна робота студентів при вивченні дисципліни «Мікроекономіка» є невід'ємною частиною освітнього процесу, спрямованою на поглиблення, узагальнення та закріплення знань.

Вона включає такі основні види діяльності:

Підготовка до аудиторних занять передбачає опрацювання матеріалів пройдених лекцій для якісної роботи на наступних практичних заняттях.

Виконання практичних завдань передбачає застосування теоретичних знань для аналізу поведінки індивідуальних споживачів та фірм, розв'язання задач на ринкову рівновагу, оптимізацію вибору, розрахунок еластичності та моделювання ринкових ситуацій, часто з використанням MS Excel та аналітичного мислення для інтерпретації результатів.

Самостійне опрацювання тем: вивчення окремих тем або додаткових аспектів дисципліни, які винесені на самостійне опрацювання згідно з навчальною програмою.

Підготовка до контрольних заходів: систематична підготовка до всіх видів поточного та підсумкового контролю, включаючи модульні контрольні роботи та іспит.

Науково-дослідна робота (за бажанням): участь у роботі наукових гуртків, підготовка доповідей для студентських конференцій, написання тез або статей.

Таблиця розподілу балів (3-й семестр, Екзамен)

Тема/завдання	Робота на практ./семінар. занятті	Самостійна робота	ІНДЗ	Всього
Модуль І				
Тема 1.	2	1		3
Тема 2.	2	1		3
Тема 3.	2	1		3
Тема 4.	2	1		3
Тема 5.	2	1		3
Тема 6.	2	1		3
Модульна контрольна робота	10			10
Разом за І модуль	22	6		28
Модуль ІІ				
Тема 7.	2	1		3
Тема 8.	2	1		3
Тема 9.	2	1		3
Тема 10.	1	1		2
Тема 11.	1	1		2
Тема 12.	1	1		2
Тема 13.	1	1		2
ІНДЗ			15	15
Підсумковий контроль (екзамен)	40			40
Разом за ІІ модуль	50	7	15	72
Загальна кількість балів за семестр	72	13	15	100

До екзамену допускаються студенти, які виконали усі види робіт, передбачені навчальним планом. Підсумкова оцінка з дисципліни складається з двох складових: стартової (заходи поточного контролю, максимум 60 балів) та екзаменаційної (завдання на іспиті, максимум 40 балів).

7. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

В освітньому процесі використовується мультимедійне обладнання для проведення лекційних та практичних занять.

8. Політика курсу

Для успішного засвоєння курсу здобувач освіти має регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття, активно працювати, своєчасно та якісно виконувати всі завдання для самостійної роботи та практичні завдання. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані у встановленому порядку. Курс передбачає дотримання принципів **академічної доброчесності**. Усі роботи (практичні, самостійні, контрольні) мають бути виконані самостійно. Виявлення плагіату, списування, фабрикації чи фальсифікації даних призведе до анулювання роботи з оцінкою «0».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
75 - 81	C		
68 - 74	D	задовільно	
60 - 67	E		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення навчальної дисципліни

Навчально-методичний супровід дисципліни це сукупність усіх навчальних і методичних матеріалів, які використовуються для викладання курсу.

10. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / С.М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В. Грабинська та ін.; за ред. С. Панчишина, П. Островерха. 3-тє вид., виправл. та доп. Львів: Апріорі, 2020. 648 с.
2. Задоя А.О., Задоя О.А. Мікроекономіка: навч. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 148 с.
3. Кармазіна О.О. Мікроекономіка: підручник. Київ: КНЕУ, 2022. 300 с.
4. Манк'ю Н.Г. Принципи економіки. 8-е вид. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 800 с.
5. Мікроекономіка: підручник / за заг. ред. А.І. Ігнатюк. Київ: Ліра-К, 2023. 420 с.
6. Мікроекономіка: підручник / за заг. ред. В.Д. Базилевича. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ:

Знання, 2008. 679 с.

7. Самуельсон П.А. Фундаменти економічного аналізу. Київ: Альтернативи, 2022. 750 с.

Допоміжні:

1. Васильєв С.В., Кобець Є.А., Масляєва О.О. Мікроекономіка: навч. посіб. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.

2. Кац М.Л., Розен Г.С. Мікроекономіка. Київ: Альфа, 2022. 650 с.

3. Маккензі Л. Класична теорія загальної рівноваги. Київ: Пульсари, 2023. 550 с.

4. Мас-Колел А., Уїнстон М.Д., Грін Дж.Р. Мікроекономічна теорія. Київ: Києво-Могилянська академія, 2023. 1000 с.

5. Perloff J.M. Microeconomics: Theory and Applications with Calculus. 5th ed. Pearson, 2023. 800 p.

Інформаційні ресурси:

1. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.

2. Нормативні акти України. URL: www.nau.kiev.ua.

3. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua.

4. Національний банк України. URL: www.bank.gov.ua.

5. Державна служба статистики. URL: www.ukr.stat.gov.ua.